

Uitvoeringsplan

Behorend bij programma Welzijn van Dieren

Naam project

Animal Welfare Quality Management (WvD-08)

Samenvatting project

In dit project zal de reeds ontwikkelde en aangeboden minor Animal Welfare Quality Management (AWQM) een nadere praktijktoets en bijstelling ondergaan door intensivering en uitbreiding van de contacten met bedrijven en instellingen die gebruik maken van AWQM aspecten of dit overwegen uit zowel de veehouderij als de overige diersectoren. In het project zal scholing door en uitwisseling met de Universiteit van Bristol als middel om verdergaande professionalisering van docenten (training van de trainers) op het gebied van AWQM een belangrijke component zijn. Belangrijke onderdelen van het programma zijn de ontwikkeling van een op alle doelgroepen toegesneden trainingsprogramma in Bristol inclusief de uitvoering van een pilot, ontwikkeling van stage en afstudeerprojecten met partners uit de diersectoren.

Penvoerder

Hogeschool Van Hall Larenstein, Van Hall Instituut

Aanleiding

Om naar de samenleving toe het gebruik van dieren te kunnen verantwoorden, worden kwaliteitszorgsystemen in toenemende mate uitgebreid met een dierenwelzijnspaaragraaf. In mei 2006 is het RIGO project Animal Welfare Quality Management (AWQM, voorheen “Animal Welfare Auditing”, AWA) afgerond. Dit project is uitgevoerd door docenten van de opleidingen Diermanagement en Diergezondheidszorg van de locatie Leeuwarden en docenten Diergezondheidszorg van de toenmalige locatie Deventer. Voor beide locaties is onderwijsmateriaal ontwikkeld. Op de locatie Leeuwarden is dit uitgewerkt tot een drietal samenhangende onderwijsmodulen rondom de thema's welzijn, diergezondheid en de rol van kwaliteitszorg in het waarborgen hiervan. Deze drie modulen vormen samen de minor AWQM. Naast het thema is een ander kenmerk van de ontwikkelde modulen multidisciplinariteit; betrokken vakgebieden variëren van gezondheidsleer, voeding en ethologie tot kwaliteitskunde, advieskunde en ethiek.

Het ontwikkelde modulepakket blijkt in het eerste uitvoeringsjaar zeer succesvol te zijn geweest. De eerste module uit de serie werd gevolgd door 120 studenten, de andere twee modulen door elk ruim 60 studenten, bijna twee keer zoveel als vooraf geschat. Deze grote deelname heeft er toe geleid dat het bij de modulen betrokken docententeam aanzienlijk moest worden uitgebreid. Samen met veranderingen in de personeelsformatie leidde dit er toe dat veel uitvoerende docenten minder goed op de hoogte waren van de context en filosofie van waaruit het programma was ontwikkeld. Dit kan op de iets langere termijn leiden tot vervlakking van de inhoud van het programma.

Een ander probleem in de ontwikkeling van de AWQM minor was het gegeven dat AWQM nog nauwelijks als zelfstandig geheel of als onderdeel is geïmplementeerd bij bedrijven. In dit project bleek de onderwijsontwikkeling licht vooruit te lopen op ontwikkelingen bij de bedrijven en instellingen in de sector. Dit leidde tot minder

input vanuit de sector dan beoogd. Dit heeft vervolgens weer gevolgen voor het aanbod van specifiek toegesneden stage en afstudeeropdrachten wat de aantrekkingskracht van het programma dreigt te verminderen. Een middel om dit proces vlot te trekken kan het organiseren van meer contact en uitwisselingsmomenten met het bedrijfsleven zijn.

Beschrijving samenwerkingspartijen

De penvoerder van dit project is Hogeschool Van Hall Larenstein (VHIL). Binnen de Hogeschool zijn opleidingen op het gebied van dier en veehouderij, diergezondheidszorg en non-productiedieren (diermanagement). Vooral in de in Leeuwarden uitgevoerde opleidingen is veel aandacht voor dierwelzijn en mens-dier relaties in het programma. De onlangs ontwikkelde minor AWQM is een belangrijke component in de hoofdfase programma's diermanagement en diergezondheidszorg. Het belang wat de opleidingen in Leeuwarden hechten aan dierwelzijn wordt onderstreept door de aanvraag van een lectoraat dierenwelzijn in 2003 en de aanvraag voor een verlenging met 4 jaar in 2007.

Bristol University heeft in de ontwikkeling van het AWQM concept (Kwaliteitszorgsystematiek als instrument om dierwelzijn te monitoren en te verbeteren) een leidende rol gespeeld en speelt deze nog steeds. De universiteit is nauw betrokken bij het implementeren en begeleiden van welzijnskwaliteitssystemen in zowel (biologische en gangbare) veehouderijtakken als leghennen, varkens, slachtkuikens en rundvee als in andere takken zoals proefdieren en paarden. Bristol is in de UK actief maar ook in het Europese programma rondom welzijnskwaliteit. Ook in Azië en Z. Amerika worden systemen begeleid.

Stichting kwaliteitsgarantie Vleeskalversector, Vion Food Group, NEN Food and Agriculture zijn partijen uit het bedrijfsleven waar de systematiek van AWQM deels al toegepast wordt dan wel op andere manieren betrokkenheid hiermee hebben.

In de gezelschapsdierensector begint certificering ook steeds meer een issue te worden. In deze certificering spelen welzijnsaspecten een belangrijke rol. Om deze reden is het Platform Verantwoord Huisdierbezit een potentieel belangrijke partner (PVH).

Vergelijkbare ontwikkelingen zijn gaande in de dierentuinwereld en dierenopvang. Dit maakt het Zodiac zoos consortium, waarmee VHL een leerbedrijf overeenkomst heeft, een belangrijke partner. Ook met St.Aap en de Europese dierentuinorganisatie zijn contacten in deze. Dankzij de structuur en contacten van het lectoraat is ook de Animal Sciences Group (ASG) een belangrijke kennispartner.

Doelstelling van het project

- * Verdere professionalisering van docenten door scholing en kennismaking met in de praktijk werende systemen met als uiteindelijk doel verdieping van de minor-inhoud;
- * Uitbreiding van de contacten en uitwisseling van onderwijs met bedrijfsleven met als doel een bijdrage te leveren aan de verspreiding van het AWQM gedachtengoed en vergroting van het opdrachtenaanbod uit het bedrijfsleven;
- * Het onder de aandacht brengen van AWQM als concept om dierwelzijnsaspecten op een toegepaste manier in het (MBO) onderwijs geïmplementeerd te krijgen.

Beoogde resultaten

In het programma dierwelzijn is thema 1 "bewustwording"; activiteiten hierbij zijn het maken van les en oefenmateriaal, casussen en opdrachten. De activiteiten in dit onderdeel maken dit mogelijk. Door intensivering van de samenwerking met het

bedrijfsleven wordt mogelijk ook hier de bewustwording vergroot.

Concrete beoogde resultaten zijn:

- *Meer toepassingsgerichte kennis op het gebied van AWQM bij HBO en MBO docenten dier- en veehouderij
- *Een groep docenten die het gebruik van kwaliteitszorgsystematiek als instrument ter bevordering van instrument kan uitdragen onder vakcollega's (train de trainers)
- *Cases ten behoeve van het onderwijs
- *Verdiepte contacten met bedrijfsleven en organisaties m.b.t AWQM
- *Stage en afstudeerplekken AWQM

Naast de gebruikelijke rapportage via het groen kennisnet worden de volgende middelen gebruikt om kennis uit dit programma te verspreiden:

- *Uitwisseling ideeën en ervaringen tussen docenten vertegenwoordigers bedrijfsleven en organisaties
- *Stake holder bijeenkomsten (minisymposia)
- * Gezamenlijke deelname aan programma Bristol
- *Publicaties (zowel in vaktijdschriften groen onderwijs als groene vakbladen)

Activiteitenplan en onderbouwing van begroting

Najaar 2007 nadere invulling programma Bristol op basis inventarisatie wensen, uitnodiging vertegenwoordigers bedrijfsleven en instellingen voor deelname aan voorbereiding en uitvoering.

2. Vroege voorjaar 2008 uitvoering programma in Bristol met deelname van docenten betrokken bij de uitvoering van de eerder ontwikkelde AWQM-minor en enkele vertegenwoordigers van MBO-onderwijs, relevante bedrijven en organisaties. Tijdens het programma zal ook ruimte worden gecreëerd om lijnen uit te zetten voor verder uitbouw van het programma in praktijkopdrachten, stages en afstudeerprojecten.

3. Na evaluatie en bijstelling wordt het programma in Bristol nog twee keer aangeboden aan een representatieve groepen docenten uit het middelbaar en hoger groen onderwijs. (zomer en najaar 2008).

4. Op basis van de ervaringen in Bristol wordt onderzocht in hoeverre de op niet productie dieren sectoren (paarden, hobby dieren, gezelschapsdieren en dierentuindieren) betrokken kunnen worden bij de AWQM systematiek. Hier wordt ook een afstudeeronderzoek voor ingezet. Een specifiek op deze groep gericht symposium en/of een discussiebijeenkomst kan deze ontwikkelingen in gang zetten (2008 doorlopend in 2009).

5. Ontwikkeling van casestudies voor onderwijs HBO en MBO evt als nieuw onderdeel in DWW (Dierenwelzijnswijzer). (2008 doorlopend in 2009).

Afstudeeronderzoek zal ingezet worden als middel om casestudies te ontwikkelen.

6. Creëren van stage en afstudeermogelijkheden (2008 en 2009).

In de tabel op de volgende pagina is dat in een schema gezet.

Te zien is dat er voor dit programmaonderdeel een bijzondere plek voor scholing in het buitenland is opgenomen.

Hierbij het expliciete verzoek om toe te staan dat daarmee de subsidie op de overige kosten fors boven de 5% van de subsidie uitgaan.

Jaar	Activiteit	Uren	Materiele kosten
2007	Vorbereiding Bristol Programma	Hsm: 40	
		Paula: 20	
		Hps: 40	
	Overleg met bedrijven en andere stakeholders tbv stagenetwerk en caseformulering	Hsm: 40 Hps: 40	Reiskosten pm
	Vorbereidingsbezoek Bristol	Hsm:20 Hps: 20	Reis en verblijf: 1400 euro
2008	Vorbereiding Bristol	Hsm:20	
2009		Hps: 20	
		Paula:40	
	Cursusdeelname Bristol	8 x 40 doc = 320 Paula = 40 Hps = 40	Cursus/reis en verblijf = 10 x 2100 = 21.000 (zie impuls av) P.M. Kosten gastdeelnemers
	Evaluatie en rapportage n.a.v. cursus	Hsm/hps/doc: 50	
	Afstudeeronderzoek (800 SBU)behoefte non-prod.dieren sector (2 studs, 2 begeleiders)	Doc: 56 (2 x 28)	Budget kosten uitvoering 1500 euro voor studs
	Overleg met bedrijven en andere stakeholders tbv stagenetwerk en caseformulering	Hsm: 80 Hps: 80	Reiskosten pm
	Afstudeeronderzoek (800 SBU) ontwikkeling cases AWQM (2 studs, 2 begeleiders)	Doc: 56 (2 x 28)	Budget kosten uitvoering 1500 euro voor studs
	Organisatie en afwikkeling symposium AWQM voor groen onderwijsdocenten	Paula:80 Hsm: 20 Hps:20	Bij 80 deelnemers: 8000 euro
	Schrijven artikelen groen onderwijs en groene vakbladen	Hsm: 40 Hps: 40	

Bovenstaande tabel is vertaald in het standaard-begrotingsformat dat is bijgevoegd.